

Dr. sc. Viktorija Žnidaršič Skubic*

NASLJEĐIVANJE U BRAKU I IZVANBRAČNIM ZAJEDNICAMA

Predmet ovog rada je analiza utjecaja obiteljskopравnih odnosa na oblikovanje pravnog uređenja u području nasljednog prava. Nasljednopravno uređenje uvelike je isprepletено s obiteljskopравnim, što se jasno očitоvalo tijekom povijesnog razvoja obiju pravnih disciplina, a vrijedi i danas. Obiteljska bliskost ostaviteljem jedna je od osnovnih poveznica osoba koje imaju pravo naslijediti ostavitelja na temelju zakona. U prilogu su predstavljena pojedinačna pitanja nasljeđivanja u braku i u izvanbračnim zajednicama. Kroz prizmu razvoja u poredbenom pravu autorica želi upozoriti na pojedine tendencije na tom području. Konstatira da se oni ponajviše odnose na povećanje zakonskog nasljednog udjela bračnog druga te na smanjivanje zakonskih prava na nasljeđivanje ostaviteljevih potomaka. Promjene su uglavnom motivirane općedruštvenim razvojem, a posebice suvremenim demografskim okolnostima.

Ključne riječi: obiteljsko pravo, nasljedno pravo, nasljeđivanje bračnih drugova, nasljeđivanje izvanbračnih drugova

1. UVOD

Nasljednopravno uređenje uvelike je isprepletено s obiteljskopравnim. Jasno se to očitоvalo tijekom povijesnog razvoja obiju pravnih disciplina, a vrijedi i danas. Obiteljska bliskost s ostaviteljem jedna je od osnovnih poveznica osoba koje imaju pravo naslijediti ostavitelja na temelju zakona.

U prilogu ću se usredotočiti prvenstveno na pojedina pitanja nasljeđivanja u braku i u izvanbračnim zajednicama. Kroz prizmu razvoja u poredbenom pravu pokušat ću upozoriti na pojedine razvojne trendove u tom području. Ograničit ću se na brak i na izvanbračnu zajednicu kao životne zajednice žene i muškarca iako znamo da danas u mnogim državama i istospolni parovi¹ mogu sklopiti brak ili osnovati izvanbračnu zajednicu.

---

* Dr. sc. Viktorija Žnidaršič Skubic, redovita profesorica i predstojnica Katedre za građansko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Ljubljani (Full Professor and Head of Chair of Civil Law, Faculty of Law, University of Ljubljana): viktorija.znidarsic@pf.uni-lj.si.

¹ V. <http://www.pewforum.org/2017/08/08/gay-marriage-around-the-world-2013/> (9. 10. 2017).

2. ZAKONSKO NASLJEĐIVANJE U BRAKU

2.1. Slovenija

U Sloveniji ostavitelj bračni drug nasljeđuje na temelju zakona u prvom ili u drugom nasljednom redu.² U drugom nasljednom redu bračni drug nasljeđuje ako ostavitelj nije ostavio potomke. Ako preživjeli bračni drug nasljeđuje u prvom nasljednom redu, dijeli ostavinu s djecom ostavitelja u pravilu u jednakim dijelovima.³ Ako preživjeli bračni drug nasljeđuje u drugom nasljednom redu, prema pravilu dobiva pola ostavine, a druga polovica pripada roditeljima ili njihovim potomcima prema načelu predstavljanja, odnosno reprezentacije.⁴ Ako roditelja ili njihovih potomaka nema, odnosno (iz raznih razloga) ne nasljeđuju, cijelu ostavinu dobiva ostavitelj bračni drug.⁵

2.2. Hrvatska

U Hrvatskoj je zakonsko nasljeđivanje uređeno nešto drukčije nego u Sloveniji. Nasljeđivanje u prvome nasljednom redu slično je jer bračni drug i potomci nasljeđuju u jednakim dijelovima.⁶ Također, u drugom nasljednom redu vrijedi slično kao u Sloveniji: ako je oporučitelj ostavio roditelje i bračnog druga, bračni drug nasljeđuje $\frac{1}{2}$, a oba roditelja zajedno $\frac{1}{2}$ nasljednog prava. Ako je prije ostavitelja umro samo jedan od roditelja, preživjeli roditelj nasljeđuje $\frac{1}{2}$, a bračni drug drugu polovicu nasljednog prava.⁷ Razlika između dvaju sustava prije svega je u činjenici da kod nasljeđivanja roditelja (u II. nasljednom redu) u hrvatskom zakonu nije predviđeno pravo predstavljanja, odnosno reprezentacije.⁸ Ako ostaviteljevi roditelji ne nasljeđuju (iz bilo kojeg razloga), u tom slučaju cjelokupnu ostavinu nasljeđuje ostavitelj bračni drug. Do prava nasljeđivanja na temelju predstavljanja ostaviteljevih sestara i braće (nećaka i nećakinja...) doći će samo u slučaju da ostavitelja nije preživio njegov bračni drug. Inače se, slično slovenskom pravu, nasljeđivanje bračnog druga završava u drugom nasljednom redu.⁹

---

² Zupančič, Žnidaršič Skubic, 2009, 87.

³ Čl. 11. Zakona o dedovanju (Zakon o nasljeđivanju), Uradni list SRS, 15/76, 23/78. Uradni list RS, 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16.

⁴ Zupančič, Žnidaršič Skubic, 2009, 89.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Čl. 9. Zakona o nasljeđivanju, NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15.

⁷ Čl. 11. Zakona o nasljeđivanju.

⁸ Cavella; Belaj, 2008, 211-212.

⁹ *Ibidem*. Usp. Zupančič, Žnidaršič Skubic, 2009, 87-90.

2.3. Poredbeno pravo i problemi slovenskog pravnog uređenja

Analizirajući neka strana pravna uređenja nasljeđivanja između bračnih drugova, i to u Austriji, Njemačkoj, Italiji i Engleskoj, i uspoređujući ih s uređenjem u Sloveniji, došla sam do zanimljivih zaključaka.¹⁰ U poredbenom pravu položaj bračnog druga mnogo je bolji od njegova položaja u slovenskom pravu, osobito ako ga usporedimo s položajem ostalih sunasljednika. To ponajprije znači da bračni drug prema pravilima poredbenog prava nasljeđuje veći nasljedni dio, a isto tako mu na temelju njegova braka s ostaviteljem pripadaju određena dodatna prava kao što je pravo na doživotan boravak u obiteljskoj kući (*ususfructus*) i slično, što u Sloveniji nije slučaj.¹¹

Temeljni je problem slovenskoga nasljednopravnog uređenja činjenica da je na snazi već gotovo četrdeset godina, što znači da njegova osnovna polazišta proizlaze iz perspektive društvenog razvoja u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća. Ne treba posebno naglašavati da je društvena stvarnost u ondašnje vrijeme bila bitno drukčija od današnje, osobito ako se uzme u obzir da su Sloveniju u devedesetim godinama zadesile i radikalne promjene političkog i društvenog sustava. Sve to, u načelu, uz nekoliko manjih iznimaka¹², nije se odrazilo u zakonskim promjenama na području nasljeđivanja. Nažalost, dugo je vremena takva konstatacija važila i za obiteljskopravne propise.¹³

2.4. Razvojni trendovi

Opći trend koji je obilježio razvoj nasljednog prava u 20. i na početku 21. stoljeća u Europi i drugdje u svijetu je smanjivanje nasljednih prava krvnih srodnika na račun nasljednih prava supružnika. Još u vrijeme Napoleonova Građanskog zakonika bračni je drug bio poput potpunog "stranca" u obitelji svog supružnika i mogao je nasljeđivati samo u iznimnim slučajevima, osobito kad ostavitelj nije imao potomaka.¹⁴ Danas je zamjetna tendencija horizontalne zaštite nasljednika koja se uglavnom ogleda u brizi za nasljedna prava preživjeloga bračnog druga. To znači da se njegova nasljedna prava proširuju, a nasljedna prava potomaka često su, bilo *de iure* ili *de facto*, smanjena ili odgođena do smrti drugog bračnog druga (odnosno njihovih roditelja).¹⁵

¹⁰ Žnidaršič Skubic, 2015, 81-91.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Valja spomenuti dvije novele slovenskog Zakona o nasljeđivanju: prvu iz 2001. godine i drugu iz 2016. godine. Obje su, međutim, ocijenjene kao tek parcijalno uspješne. Uradni list RS, 67/01; 63/16.

¹³ Obiteljski zakonik (Družinski zakonik) usvojen je tek 21. 3. 2017., a početak primjene predviđen je za 15. 4. 2019. Uradni list RS, 15/17.

¹⁴ Castelein, 2009, 14.

¹⁵ Žnidaršič Skubic, 2015, 86.

S takvim su promjenama otišli jako daleko, primjerice, u Belgiji¹⁶, a posebice u Nizozemskoj gdje bračnom drugu, kad je otvoreno nasljedstvo na temelju zakona u prvom nasljednom redu, pripada cjelokupna ostavina, a potomcima samo pojedinačna (odgođena) obvezna prava.¹⁷

Razlog takva preokreta u uređivanju zakonskog nasljeđivanja krije se prije svega u tome što su supružnici ti koji su stjecali imovinu zajedno, u međusobnoj suradnji, dok djeca (i ostala rodbina) pritom u načelu nisu bila od osobite pomoći.¹⁸ Osim toga, demografska situacija danas je takva da umiremo sve stariji, što znači da u načelu za sobom ne ostavljamo ovisnu djecu (oni su u pravilu već u srednjim godinama, stari otprilike od 40 do 60 godina i najčešće egzistencijalno nezavisni), nego supružnike koji su u pravilu starije osobe i stoga u većoj mjeri trebaju adekvatnu imovinsko-pravnu zaštitu.¹⁹

U skladu s važećim slovenskim zakonodavstvom bračni drug može uređenje zakonskog nasljeđivanja korigirati u korist bračnog druga oporučnim raspolaganjem u njegovu korist. Doduše, u nekim sustavima, osobito tamo gdje je ograničenje slobode oporučnog raspolaganja s institutom nužnog dijela relativno veliko (za što je primjer Slovenija)²⁰, na taj način ne bi mnogo postigao. Osim toga, znamo da je oporuka neka vrsta izuzetka, a ne pravilo i očito je prevladao stav da je, u skladu s promjenama u demografskom i društvenom razvoju i u konceptu razumijevanja prioriteta kod zakonskog nasljeđivanja, potrebno osigurati i nova pravila.

3. ZAKONSKO NASLJEĐIVANJE U IZVANBRAČNIM ZAJEDNICAMA

3.1. Slovenija

U Sloveniji su izvanbračni partneri, od prihvaćanja Zakona o nasljeđivanju u sedamdesetim godinama prošlog stoljeća, u pogledu zakonskog nasljeđivanja u potpunosti izjednačeni sa supružnicima. S obzirom na to da je Zakon o nasljeđivanju predvidio jednaka prava samo na području zakonskog nasljeđivanja, pojavljivala su se, osobito u pravnoj teoriji, pitanja kako prosuđivati njihovu ravnopravnost kod nekih drugih nasljednopravnih pitanja. Primjerice, ima li i izvanbračni drug pravo na izdvajanje kućanskih predmeta iz ostavine²¹; vrijedi li ostaviteljevo pravo isključenja nužnog nasljednika ako se on neprikladno ponašao prema izvanbračnom

---

¹⁶ Casman, 2009, 158-159.

¹⁷ Van Mourik, 2009, 117-120.

¹⁸ Castelein, 2009, 13.

¹⁹ Žnidaršič Skubic, 2015, 87.

²⁰ Zupančič, Žnidaršič Skubic, 2009, 92-107.

²¹ Čl. 33. Zakona o dedovanju.

partneru²² ili može li se država odreći prava na naknadu socijalne pomoći koja je bila dana ostavitelju i u slučaju da je njegovu nasljedniku, izvanbračnom partneru potrebna socijalna pomoć.²³

Sudska je praksa već dosad na takva pitanja odgovarala afirmativno, što znači da je, pogotovo teleološkim tumačenjem pravnih pravila, izjednačavala izvanbračne partnere sa supružnicima. To se događalo čak i tamo gdje je takvo odlučivanje bilo jako upitno, primjerice, kod prava na sklapanje ugovora o ustupu i raspodjeli imovine za života koji je uređen u Zakonu o obveznim odnosima (Obligacijski zakonik)²⁴ gdje izvanbračni partneri nisu izričito spomenuti.²⁵ Te dileme (barem što se tiče Zakona o nasljeđivanju) riješila je nedavno usvojena izmjena i dopuna Zakona o nasljeđivanju (ZD-C)²⁶ koja je potpuno izjednačila izvanbračne i bračne drugove u svim segmentima nasljeđivanja.

3.2. Hrvatska

Hrvatska ima slično pravno uređenje kao što ga je imala Slovenija prije usvojenja ZD-C, ali u Hrvatskoj takav sustav nema tako dugu tradiciju – prihvaćen je tek 2003. godine. Izvanbračni je drug, dakle, kod nasljeđivanja na temelju zakona izjednačen s bračnim drugom, a on nema pravo na nasljedstvo ako je njegova životna zajednica s ostaviteljem trajno prestala.

Stav je hrvatskih nasljednopravnih teoretičara da izvanbračna zajednica što se tiče njezina trajanja mora ispunjavati uvjete iz Obiteljskog zakona,²⁷ što znači da mora trajati najmanje tri godine.²⁸ Samo na taj način ispunjen je, po njihovu mišljenju, uvjet iz Zakona o nasljeđivanju koji inače doslovno zahtijeva samo njezino trajanje tijekom „duljeg vremena“.²⁹ Taj je kriterij, prema njihovu mišljenju, previše neodređen, što ostavlja prostor arbitrarnosti pri odlučivanju o izvanbračnoj zajednici.³⁰ Drugi kriterij koji navodi Obiteljski zakon, a to je zajedničko dijete, kod nasljeđivanja, po njihovu mišljenju, ne može biti prihvaćen jer Zakon o nasljeđivanju uključuje isključivo vremenski kriterij.³¹

²² Čl. 42. Zakona o dedovanju.

²³ Čl. 129. Zakona o dedovanju.

²⁴ Uradni list RS 97/07, 64/16.

²⁵ Čl. 552. Obligacijskog zakonika.

²⁶ Uradni list RS 63/16.

²⁷ Obiteljski zakon NN 103/15.

²⁸ Cavella; Belaj, 2008, 196.

²⁹ Čl. 8., st. 2. Zakona o nasljeđivanju.

³⁰ Cavella; Belaj, 2008, 196.

³¹ *Ibidem*.

3.3. Poredbeno pravo

U poredbenom su pravu rješenja prilično različita. Postoje sustavi koji gotovo ne priznaju nikakve pravne posljedice takvim zajednicama. Takav je slučaj u Engleskoj³² (isto tako i u nekim drugim *common law* zemljama i u Danskoj) pa i u Njemačkoj gdje su se iznimke pojavile samo glede određenih propisa koji se odnose na supružnike, ali su se u praksi počeli tumačiti i u korist izvanbračnih partnera.³³ Rješenje da u načelu izvanbračni drugovi mogu nasljeđivati jedan drugoga samo na temelju oporuke prihvaćeno je i u Mađarskoj, Srbiji, Španjolskoj i Italiji.³⁴

U Kanadi izvanbračnom partneru pripada pravo na nužni dio, slično našem pravu.³⁵ U Nizozemskoj za partnere koji su izvanbračnu zajednicu registrirali vrijede gotovo identična pravila nasljeđivanja kao kod supružnika. Partneri koji žive u neregistriranim izvanbračnim zajednicama mogu zaključiti poseban sporazum o zajedničkom životu, ali on nema učinak *erga omnes*. U protivnom izvanbračni partneri mogu nasljeđivati samo na temelju oporuke.³⁶ Norveška je usvojila zakonodavstvo prema kojem izvanbračni drug ima pravo nasljeđivanja pokojnog partnera ako im se u izvanbračnoj zajednici rodilo dijete ili pak ako ga u trenutku smrti partnera očekuju. Njegova su prava nasljedstva, međutim, nešto uža od prava supružnika. Izvanbračnom drugu pripada određen iznos iz ostavine na koji ima pravo prije svih ostalih nasljednika. Također, može odlučiti da preuzme *ususfructus* na obiteljskom domu, kućanskim predmetima i automobilu.³⁷ Austrija u pogledu nasljednog prava štiti preživjelog izvanbračnog druga prije svega na stambenom području, što znači da nasljeđuje prava na stan koja su pripadala ostavitelju, odnosno na njega se prenose prava iz zakupnog odnosa. U odnosu na ostala prava ostavitelja izvanbračni partner nasljeđuje samo na temelju oporuke.³⁸

U Francuskoj izvanbračni parovi (*istospolni i heteroseksualni*) mogu sklopiti poseban ugovor, nazvan PACS (*pacte civil de solidarité*)³⁹, kojim uređuju međusobne odnose

---

³² Asland, 2015, 162.

³³ Žnidaršič Skubic, 2007, 198-200.

³⁴ V. <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/DICE/Public-Sector/Public-Finance/Taxes/Succession-law-in-Europe-inheritance-tax/fileBinary/Succession-law-in-Europe-inheritance-tax.pdf> (10.10.2017).

³⁵ Asland, 2015, 62.

³⁶ V. <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/DICE/Public-Sector/Public-Finance/Taxes/Succession-law-in-Europe-inheritance-tax/fileBinary/Succession-law-in-Europe-inheritance-tax.pdf> (10.10.2017).

³⁷ Asland, 2015, 173-175.

³⁸ V. <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/DICE/Public-Sector/Public-Finance/Taxes/Succession-law-in-Europe-inheritance-tax/fileBinary/Succession-law-in-Europe-inheritance-tax.pdf> (10.10.2017).

³⁹ V. Loi no 99-944 du 15 Novembre 1999 relative au pacte civil de solidarité, J.O. Num. 265 du 16 Novembre 1999., p. 16959. Usp. Žnidaršič Skubic, 2001, 20-21.

i registriraju svoju zajednicu, ali im to ne donosi pravo na zakonsko nasljeđivanje, nego samo mogućnost da izbjegnu visok, takozvani kazneni porez na nasljedstvo. Za klasičnu izvanbračnu zajednicu (*le concubinage*) koja nije registrirana zakon ne predviđa nikakve pravne posljedice.⁴⁰

3.4. Problematika izjednačavanja bračnih i izvanbračnih drugova kod nasljeđivanja

U Sloveniji, kao što smo vidjeli, imamo dugu tradiciju potpunog izjednačavanja bračnih i izvanbračnih drugova kod nasljeđivanja. Slično vrijedi i za sva ostala pravna područja, posebice za područje obiteljskog prava. Glavni razlog takva zakonodavčeva pristupa bila je i ostaje prvenstveno zaštita interesa slabije strane u takvu partnerstvu, odnosno zaštita partnera od iskorištavanja drugog partnera.⁴¹

Tijekom povijesnog razvoja u praksi se pokazalo da su pravna uređenja koja su takve životne partnere shvaćala kao „potpune strance“ i kod rješavanja njihovih imovinskopravnih pitanja upućivale samo na primjenu općih pravila građanskog prava postala neprikladna i (u skladu s većinskim mišljenjem) nepravedna.⁴² Stoga su se s vremenom izvanbračnim zajednicama počela priznavati pojedina prava supružnika, odnosno stvarala su se određena posebna pravila. Države su se počele postupno odlučivati za (više ili manje opsežno) približavanje pravnih posljedica izvanbračne zajednice onima iz braka, posebice u nekima od najvažnijih točaka međusobnog partnerstva, katkad i u pogledu nasljeđivanja.⁴³

Države koje ne priznaju nikakve pravne posljedice izvanbračne zajednice ili o njima i ne razmišljaju ni u budućnosti danas su u manjini.⁴⁴ Jedan od značajnih razloga tomu sigurno je statistika koja upućuje na velik broj takvih zajednica koji kontinuirano raste.⁴⁵ Država je, naime, uvijek, već iz sasvim pravopolitičkih razloga, zainteresirana za regulaciju odnosa koji uključuju velik broj ljudi. Osim toga, problemi koji nastaju kod takvih zajednica, u većini slučajeva za vrijeme njihova raspada, nemaju utjecaj samo na slabiju stranu u partnerstvu, nego također na državu, odnosno njezin proračun. S druge strane, moramo priznati da nećemo jednostavno pronaći državu koja je izvanbračne drugove izjednačila u takvu opsegu kao što je to učinila Slovenija (djelomično i Hrvatska). Zbog toga se utemeljeno možemo pitati nije li država

⁴⁰ Rubellin Devichi, 2000, 159.

⁴¹ Žnidaršič Skubic, 2014, 107-216.

⁴² Žnidaršič Skubic, 2007, 211-212.

⁴³ *Ibidem*, 212.

⁴⁴ Na primjer, Njemačka. Usp. Gottwald; Schwab; Büttner, 2001, 67-68.

⁴⁵ V. <https://siol.net/siol-plus/kako-nam-obdobje-samostojnosti-prikazujejo-nekatere-stevilke-102931> (10.10.2017).

otišla predaleko miješajući se u privatne odnose pojedinaca, odnosno nudi li država u tim slučajevima zaštitu prava i onda kad izvanbračni drugovi možda to i ne žele.⁴⁶ Jasno je da smo u Sloveniji, uz uređenje kakvo imamo, praktički postavili nov institucionalni okvir za osobe koje nisu u braku.⁴⁷ U Sloveniji je rješenje da su izvanbračni drugovi (kao i istospolni partneri) u potpunosti izjednačeni kod nasljeđivanja izričito poduprto i odlukama Ustavnog suda RS.⁴⁸ Nasuprot tomu, pojedini autori, među njima i ustavni sudac Zobec, ne vjeruju da je zaštita slabijeg partnera u izvanbračnoj zajednici legitiman razlog za miješanje u slobodu ponašanja pojedinca u obiteljsko-pravnom području. Takvo postupanje čak označava ustavnopravno upitnim.⁴⁹

Gdje su, dakle, prema njemu, glavni problemi takva izjednačavanja u obiteljskom pravu:

1. položaji supružnika i izvanbračnih drugova po svojoj prirodi nisu potpuno jednaki - već na temelju toga što se brak sklapa pred nadležnim državnim tijelom koje nupturijente obavještava o nekim pravnim posljedicama braka; kod izvanbračne zajednice do istovjetnih pravnih učinka dolazi na potpuno neformalan način; partneri čak i sami nisu svjesni kad njihov činjenični odnos prijede „magičnu granicu“ i stekne novu, to jest obiteljskopravnu kvalitetu⁵⁰
2. takvim pristupom možemo kršiti ustavno pravo na slobodu, odnosno autonomiju pojedinca⁵¹ jer se sa izjednačavanjem izvanbračne zajednice s brakom zakonodavac miješa u privatni odnos između dviju odraslih osoba i forsira pravne posljedice braka čak i ako ih partneri možda i ne žele; ako žele, mogli bi slobodno sklopiti brak (znamo da i za priznanje izvanbračne zajednice partneri moraju u načelu ispunjavati uvjete za sklapanje braka)⁵²
3. sloboda i osobna odgovornost pojedinca kao sastavni dijelovi ljudskog dostojanstva nisu u skladu s doktrinom *parens patriae* prema kojoj država djeluje kao skrbnik onih za koje ocijeni da su slabi i da se ne mogu sami brinu za svoja prava i interese; s druge strane, oni koji stvarno trebaju posebnu zaštitu, a to su djeca rođena u tim zajednicama kao najslabiji članovi takvih zajednica, odgovarajuću zaštitu ne dobivaju (na primjer, nema presumpcije očinstva i slično).⁵³

---

⁴⁶ Marinčič, 2016, 36-38.

⁴⁷ Zupančič, 1999, 97.

⁴⁸ Odluka Ustavnog suda RS, br. U-I-212/10 i br. U-I-425/06, <http://odlocitve.us-rs.si/sl/> (10.10.2017).

⁴⁹ V. izdvojeno mišljenje ustavnog suca Jana Zobeca. Odluka Ustavnog suda RS, br. U-I-212/10.

⁵⁰ *Ibidem*.

⁵¹ Čl. 35. Ustava Republike Slovenije, Uradni list RS 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 47, 68, 69/04, 69/04, 69/04, 68/06, 140, 143, 47/13, 47/13, 97, 99, 75/16.

⁵² Zupančič, 1999, 99-100.

⁵³ V. izdvojeno mišljenje ustavnog suca Jana Zobeca. Odluka Ustavnog suda RS, br. U-I-212/10.

4. ZAKLJUČCI

Iako ne dijelim u potpunosti mišljenje da je cilj zaštite interesa slabije strane u partnerskom odnosu nelegitiman ili čak ustavnopravno upitan, mislim da smo u Sloveniji uređenju tog područja već ranije trebali pristupiti opreznije. Treba težiti izjednačenju u pravima bračnih i izvanbračnih drugova u najvažnijim, odnosno problematičnim pitanjima obiteljskog i nasljednog prava, ali te je ciljeve moguće postići i manje intenzivnom intervencijom.

Vjerujem da bi *de lege ferenda* trebalo razlikovati različite slučajeve izvanbračnih zajednica koji zahtijevaju različito pravno uređenje, odnosno pravnu zaštitu. Mogu se, primjerice, izdvojiti tri skupine različitih oblika izvanbračnih zajednica. U prvoj skupini riječ je o zajednici kao zamjeni za brak, u njoj su rođena djeca, život teče slično kao u braku i žena je u toj zajednici još uvijek najčešće slabija strana. Druga skupina obuhvaća zajednice u smislu „pokusnog“ braka u koje ulaze osobito mladi parovi koji se kasnije možda odluče za sklapanje braka ili pak se rastaju. Treća su skupina zajednice starijih parova koji su već bili u braku (udovci, razvedeni) i u izvanbračnoj zajednici ostvaruju različite interese i zadovoljavaju emotivne, prijateljske itd. potrebe, ali žele očuvati imovinsku samostalnost i ekonomsku nezavisnost, a posebice nasljednopravna prava svojih potomaka.

Čini se da je naš zakonodavac imao u vidu prije svega prvu skupinu izvanbračnih zajednica, a trebali bismo uvažavati i interese i onih iz druge i treće skupine. One najvjerojatnije ne trebaju takvu nasljednopravnu zaštitu kakva im je pružena na temelju aktualnoga zakonskog nasljeđivanja. Stoga bi možda valjalo razmisliti o dopuštanju različitih dogovora između partnera, možda i o tzv. sustavu *opting out* mogućnosti kako bismo mogli isključiti zakonom (katkad preširoko) zajamčene nasljednopravne posljedice.

LITERATURA:

1. Asland, J., (2015). The Legal Position of the Surviving Cohabitant. U: Asland J.; Brattström M.; Lind G.; Lund-Andersen, I.; Singer, A.; Svedrup, T. (ur.). Nordic Cohabitation Law. Cambridge. 161-210.
2. Casman, H., (2009). Comparative Law: Belgium. U: Castelein, C.; Foqué, R.; Vrebke, A. (ur.). Imperative Inheritance Law in a Late-Modern Society. Oxford. 153-165.
3. Castelein, C., (2009). Introduction and Objectives. U: Castelein, C.; Foqué, R.; Vrebke, A. (ur.). Imperative Inheritance Law in a Late-Modern Society. Oxford. 1-37.
4. Gavella, N.; Belaj, V., (2008). Nasljedno pravo. Zagreb.
5. Gottwald, P.; Schwab, D.; Büttner, E., (2001). Family & Succession Law in Germany. München.

6. Marinčič, M., (2016). Dedovanje v zakonski in zunajzakonski skupnosti. Ljubljana.
7. Rubellin Devichi, J., (2000). How Matters Stand Now In Relation to Family Law Reform. U: The International Survey of Family Law. Bristol. 143-164.
8. Van Mourik, M. J. A., (2009). Comparative Law: The Netherlands. U: Castelein, C.; Foqué, R.; Vrebke, A. (ur.). Imperative Inheritance Law in a Late-Modern Society. Oxford. 107-122.
9. Zupančič, K., (1999). Družinsko pravo. Ljubljana.
10. Zupančič, K.; Žnidaršič Skubic, V., (2009). Dedno pravo. Ljubljana.
11. Žnidaršič Skubic, V. (2001). Civilnoppravna pogodba o solidarnosti. Pravna praksa 20:32/33. 20-21.
12. Žnidaršič Skubic, V. (2015). Dedovanje med zakoncema. Pravni letopis. Ljubljana. 81-91.
13. Žnidaršič Skubic, V., (2014). Protecting the weaker party in a marriage and in a cohabitation (in Slovenia). U: Barancova, H; Blaho, P.; Lazar, J. (ur.). Rechtsschutz des schwächeren Subjekts im Privatrecht. XI. Dies Luby Iurisprudentiae. Spectrum Slovakia series 6. Trnava. 107-116.
14. Žnidaršič Skubic, V. (2007). Zunajzakonska skupnost - nekateri (aktualni) problemi. Po-djetje in delo: revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo 33:1. 192-222.

*

1. Ustav Republike Slovenije (Ustav RS), Uradni list RS 33/91-I, 42/97, 66/00, 24/03, 47, 68, 69/04, 69/04, 69/04, 68/06, 140, 143, 47/13, 47/13, 97, 99, 75/16
2. Družinski zakonik (Obiteljski zakonik), Uradni list RS, 15/17
3. Obligacijski zakonik (Zakon o obveznim odnosima), Uradni list RS 97/07, 64/16
4. Zakon o dedovanju (Zakon o nasljeđivanju), Uradni list SRS, 15/76, 23/78. Uradni list RS, 13/94 – ZN, 40/94 – odl. US, 117/00 – odl. US, 67/01, 83/01 – OZ, 73/04 – ZN-C, 31/13 – odl. US in 63/16
5. Obiteljski zakon NN 103/15
6. Zakon o nasljeđivanju NN 48/03, 163/03, 35/05, 127/13, 33/15
7. Loi no 99-944 du 15 Novembre 1999 relative au pacte civil de solidarité, J.O. Num. 265 du 16 Novembre 1999

*

1. Odluka Ustavnog suda RS, br. U-I-212/10
2. Odluka Ustavnog suda RS, br. U-I-425/06

*

1. <http://www.pewforum.org/2017/08/08/gay-marriage-around-the-world-2013/> (9.10.2017.)
2. <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/DICE/Public-Sector/Public-Finance/Taxes/Succession-law-in-Europe-inheritance-tax/fileBinary/Succession-law-in-Europe-inheritance-tax.pdf> (10.10.2017.)
3. <https://siol.net/siol-plus/kako-nam-obdobje-samostojnosti-prikazujejo-nekatere-stevilke-102931> (10.10.2017.)

Summary

INHERITANCE IN MARRIAGE AND INHERITANCE OF COHABITEES

This paper analyzes the impact of family-law relations and their development on the creation of legal regulations in the area of inheritance law. Inheritance law overlaps with family law to a large extent, which has been clearly shown throughout the development of both legal disciplines. In inheritance law, the family affiliation with the deceased is crucially important for defining the persons that are entitled to intestate succession. The paper analyzes specific issues of inheritance in marriage and in cohabitation. The author points to individual development trends in this area in comparative law perspective. She notes that they mostly relate to the increase of the legal inheritance share of the spouse and consequently to the reduction of the legal inheritance rights of the descendants. Changes can be accounted for by the general social development, and especially the present-day demographic trends.

Key words: family law; law of inheritance; inheritance of spouses; inheritance of cohabitantes

